

როგორ დავძლიოთ სიღარიბე საქართველოში

სიტყვა ღარიბი, არ მქონე, საცოდავი, ნამდვილად არ შეესაბამება XXI საუკუნის საქართველოს, ქვეყანას, რომელიც ისტორიულად მდიდარ ქვეყანად ითვლებოდა და ძირითადად ამ მოტივით მტერთა სამიზნეც იყო.

თანამედროვე სინამდვილეში სიღარიბე მოსახლეობის ცხოვრების დონითა და მატერიალური მდგომარეობით განისაზღვრება. სტატისტიკა ცხოვრების დონეს სამი მაჩვენებლით აფასებს: სიღარიბის დონით, სიღარიბის სიღრმით, სიღარიბის სიმწვავეთ. ამ მაჩვენებლების განსაზღვრას საფუძვლად ასევე სამი ზღვარი უდევს: საარსებო მინიმუმი; მედიანური მოხმარების 60%; მედიანური მოხმარების 40%.

სიღარიბის დონე ღარიბი მოსახლეობის წილით განისაზღვრება მთელ მოსახლეობაში. სიღარიბის სიღრმის მაჩვენებელი ღარიბი მოსახლეობის სიღარიბის ზღვრამდე დაშორების წილია მთელი მოსახლეობის სიღარიბის ზღვრის ჯამური მოხმარებიდან. სიღარიბის სიმწვავე კი ღარიბ ოჯახთა შორის სიღარიბის უთანაბრობას გვიჩვენებს და იგი თავისი შინაარსით მოიცავს როგორც სიღარიბის სიღრმეს, ისე ღარიბთა შორის უთანაბრობას.

განსაკუთრებით შესამჩნევია ცხოვრების დონის სიღარიბე სოფლის მოსახლეობაში.

ცხრილი №1

სიღარიბის მაჩვენებლები საქართველოში
სოფლად მაცხოვრებელთა მიხედვით

№	ზომის ერთეული	2004	2005	დინამიკის კოეფიციენტი
1. სიღარიბის ზღვარი				
- საარსებო მინიმუმი	ლარი	84,3	92,6	1,10
- მედიანური მოხმარება	ლარი	141,0	144,1	1,02
2. სიღარიბის დონე სოფლად (საშუალოდ)	%			
- საარსებო მინიმუმის მიმართ	%	37,1	41,6	1,12
- მედიანური მოხმარების 60%-ის მიმართ	%	36,8	36,9	1,01
- მედიანური მოხმარების 40%-ის მიმართ	%	19,6	17,9	0,96
3. სიღარიბის სიღრმე სოფლად (საშუალოდ)	%			
- საარსებო მინიმუმის მიმართ	%	13,5	14,8	1,09
- მედიანური მოხმარების 60%-ის მიმართ	%	13,5	12,9	0,95
- მედიანური მოხმარების 40%-ის მიმართ	%	6,5	5,8	0,89
4. სიღარიბის სიმწვავე სოფლად	%			
- საარსებო მინიმუმის მიმართ	%	7,1	7,5	1,05
- მედიანური მოხმარების 60%-ის მიმართ	%	7,1	6,05	0,91
- მედიანური მოხმარების 40%-ის მიმართ	%	3,4	3,02	0,88

ცხრილი 1-ის მონაცემებით ირკვევა, რომ საქართველოში 2005 წელს სიღარიბის დონე წინა წელთან შედარებით საარსებო მინიმუმთან მიმართებაში გაიზარდა 1,12-ჯერ და თუ 2004 წელს ყოველი 100 მაცხოვრებელიდან 37,1% შემოსავლების საარსებო მინიმუმზე დაბლა იდგა, 2005 წლისათვის ის 41,6% გაიზარდა, იმავე პერიოდთან შედარებით

ლაშა ჩიბურდანიძე

საქართველოს სასოფლო-სამეურნეო
უნივერსიტეტის დოქტორანტი

სიღარიბის სიღრმის ზრდამ 9%-ი შეადგინა, სიღარიბის სიმწვავის ზრდამ 5%, ასეთივე ტენდენციით ხასიათდება წარმოდგენილი სიღარიბის მაჩვენებლები მედიანური მოხმარების მიმართაც.

ცხოვრების დონის გაუარესებაზე განსაკუთრებით სოფლად მიუთითებს ასევე შემოსავლების კონცენტრაციის მაჩვენებელი (ჯინის ინდექსი), რომელიც გვიჩვენებს სოფლად შემოსავლების ფაქტობრივი განაწილების გადახრას მათი თანაბარი განაწილების ხაზიდან.

ცხრილი №2

შემოსავლების კონცენტრაციის მაჩვენებლები საქართველოს სოფლის მოსახლეობაში

№	ინდექსის განსაზღვრის მაჩვენებელი	2004 წ. საშუალოდ	2005წ. საშუალოდ	დინამიკის კოეფი.
1.	ფულადი შემოსავლები	0.53	0.53	1.0
2.	მთლიანი შემოსავლები	0.44	0.44	1.0
3.	ფულადი ხარჯები	0.46	0.45	0.97
4.	მთლიანი ხარჯები	0.41	0.41	1.0
5.	მთლიანი მოხმარება	0.38	0.39	1.02

როგორც ცხრილიდან ჩანს, ჯინის ინდექსი მთლიანი შემოსავლების მთლიანი ხარჯების მიხედვით 0-თან ახლოს არიან და შემოსავლების განაწილების თანაბრობაზე მეტყველებს, თუმცა, 0,41-0,44 დონის ინდექსი ჯერ კიდევ განაწილების უთანაბრობაზე მიუთითებს, ხოლო ფულადი შემოსავლების მიხედვით კონცენტრაციის დონეს 0,53 მაჩვენებელი შემოსავლების გადანაწილების უთანაბრობის დასტურია.

2008 წლის თებერვალს საქართველოს ხელისუფლებამ შეიმუშავა პროექტი სიღარიბის დაძლევის დაკავშირებით „ერთიანი საქართველო

სიღარიბის გარეშე“, რომელიც მოიცავს 50 დღის და უახლოესი მომავლის გეგმებს. ამ გეგმის ერთ-ერთი ქვეპუნქტის თანახმად, შემუშავდა გეგმა – სოფლის მექანიზაცია 2008. რომელიც ეხება სოფლის აღორძინებას. ეს გეგმა შემუშავებულია და გათვლილია 2008 წლის იანვრიდან, რომლის შინაარსი მოიცავს 350 ტრაქტორის განაწილებას რეგიონების მიხედვით:

- პროგრამის ფარგლებში საქართველოს ყველა რაიონში შეიქმნა სოფლის მექანიზაციის ცენტრი მთავრობის მიერ გადაცემული 350 ტრაქტორის ბაზაზე;

- ტრაქტორების მომსახურების საფასური ხელმისაწვდომი იქნება ყველასთვის;

- სახნავე სეზონამდე სოფლის მეურნეობის სამინისტრო მექანიზაციის ცენტრებს მოამარაგებს დამატებითი სასოფლო-სამეურნეო აგრეგატებით, მათ შორის გუთნებით და სხვა სარწყავი სისტემების რეაბილიტაციის მიზნით;

- 2008-2011 წლებში მოხდება სარწყავი სისტემების რეაბილიტაცია და განვითარება;

- 30%-ით გაიზრდება მორწყული მიწების ფართობი;

- პროექტის საერთო ღირებულებაა 100 მლნ. ლარამდე;

- გარდა ამისა, 2008 წლის სარწყავი სეზონის დაწყებამდე გაიწმინდება ყველა სარწყავი არხი.

2008 წლებში ასევე „100 ახალი სოფლის მეურნეობის საწარმოს“ პროგრამის ფარგლებში მიწის პირველი ლოტები გამოცხადდა:

- უახლოესი თვეების განმავლობაში ჩატარდება შერჩევა და განსაზღვრული იქნება მინიმუმ 10 სოფლის საწარმოს ინვესტორი;

- გამარჯვებული ინვესტორების შერჩევის კრიტერიუმებია დასაქმებულთა და ინვესტიციების მოცულობა;

- სოფლის საწარმოში საინვესტიციო გეგმის შესრულების შემთხვევაში ინვესტორი მიიღებს მიწის ნაკვეთს მნიშვნელოვანი ფასდაკლებით.

2008 წლის მარტიდან უკვე განხორციელდა სოფლად მაცხოვრებლებისათვის უფასო საწვავის დარიგება.

ასევე იწყება იაფი სესხის კომპონენტი “რეგიონალური ტურიზმისა და ხალხური რეწვის განვითარება“.

2008 წლის 25 თებერვლიდან დაიწყო მეწარმეობის განაცხადების მიღება რეგიონალური ტურიზმისა და ხალხური რეწვის განვითარების კომპონენტიდან იაფი სესხების გაცემაზე, ამისათვის მეწარმეებმა უნდა მიმართონ ეკონომიკური განვითარების სამინისტროს და პროგრამაში მონაწილე ბანკებს:

- პროგრამის ფარგლებში (10 მლნ. ლარი) რეგიონებში მცირე ბიზნესის განვითარებასა და სამუშაო ადგილების შექმნის მიზნით გაიცემა იაფი

სესხები;

- 10 წლიანი შეღავათიანი სესხის საპროცენტო განაკვეთი არ იქნება 12%-ზე მეტი. სესხის დაბრუნებისას გათვალისწინებულია 3 წლიანი შეღავათიანი პერიოდი.

მთავრობის მიერ დასახული ამოცანების შესრულებას საფუძვლად უნდა დაედოს მოსახლეობის დასაქმება. მხოლოდ დასაქმებიდან მიღებული შემოსავლითაა შესაძლებელი სიღარიბის დაძლევა.

ამ მხრივ, საქართველოში არც თუ სასურველი სურათი გვაქვს. 2004 წლის მდგომარეობით, ეკონომიკურად აქტიური მოსახლეობა შეადგენდა 2,103 მილიონ კაცს, მათგან დასაქმებულად არსებული ინდიკატორებით 1,783 მილიონი კაცი ითვლებოდა. დასაქმებული ეკონომიკურად აქტიური მოსახლეობის - 33% მოდის დაქირავებულ მუშაკებზე, 66%-თვითდასაქმებულზე, 0,01 % - გაურკვეველი კატეგორიის დასაქმებულ მუშაკებზე. თუ გადავხედავთ უმუშევრობის დონეს, ეს მონაცემები ასე ღიფერსიფიცირდება: 1998 წელი- 266,0 ათასი უმუშევარი; 2000 წელი -329,8 ათასი უმუშევარი; 2004 წელი -320,5 ათასი უმუშევარი, სამუშაო ძალის გარეშე მოსახლეობამ 2004 წლისათვის 1,043 მილიონი კაცი შეადგინა.

პირველ რიგში, მინდა გამოვთქვა ჩვენი შეხედულება პროგრამის ირგვლივ:

- პროგრამა დასახული ამოცანების სტრუქტურით, ეკონომიკის აღმავლობის კუთხით, სოციალური ყოფის და სოციალური ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესების მიზნით ნამდვილად მისაღები და მოსაწონია;

- ვერ დავეთანხმებით ჩვენი პირობების გათვალისწინებით პროგრამის შესრულების პერიოდს, ანუ 50 დღეს. ამ პროგრამის შესრულებას შესაბამისი დაფინანსების წყაროების არსებობის პირობებში მინიმუმ 3 წელიწადი მაინც დასჭირდება;

- პროგრამის შესრულების აუცილებელ პირობად მიგვაჩნია მისი დაზუსტებული ხარჯთაღრიცხვა, კონკრეტული დაფინანსების წყაროების ჩვენებით;

- პროგრამაში არ არის გათვალისწინებული ცალკეული ღონისძიებების ალტერნატიული ვარიანტები.

ქვეყანაში სიღარიბის დაძლევის ბაზად სოფლად მოსახლეობის დასაქმებას მივიჩნევთ. თვითდასაქმების მოტიანილი სტატისტიკური მაჩვენებლები: კერძოდ ის, რომ 2004 წლისთვის თვითდასაქმებულთა რიცხვი 1,180 მილიონ კაცს შეადგენდა, უმუშევართა რიცხვი კი 1, 043 მილიონ კაცს, ძალზე დასაფიქრებელია

განსაკუთრებით მაღალია თვითდასაქმებულთა რიცხოვნობა სოფლად. ძირითადი საქმიანობის კუთხით აღვნიშნავთ, რომ საშუალოდ წელიწად-

ში სოფლის მეურნეობაში, მენადირეობაში, სატყეო მეურნეობასა და თევზჭერაში დასაქმებული იყო 2004 წლისთვის 32,1 ათასი კაცი, რაც მთლიან დარგობრივ დასაქმებაში 4,6%-ს შეადგენს, თვითდასაქმების და მეორადი დასაქმების კუთხით იმავე დარგში დაკავებული იყო 1,239 მილიონი კაცი, რაც ასეთი კუთხით დასაქმებულთა 55,6%-ია.

სოფლის მეურნეობაში მოსახლეობის თვითდასაქმება დღეისათვის არსებულ პირობებში (ფონდდღურვის, ფონდშეიარაღების, ენერგოშეიარაღების დაბალი დონე) სასურველ ეფექტს ვერ იძლევა. ამის ნათელი დადასტურებაა თუნდაც ის, რომ სრული სამუშაო დღით ერთ დასაქმებულზე 2004 წელს წარმოებულია საბაზისო ფასებით 1,6 ათასი ლარის მთლიანი დამატებული ღირებულება, 1996 წელს მუდმივი ფასებით კი 1,2 ათასი ლარი.

თვითდასაქმება ჯერ კიდევ პრიორიტეტული რჩება სოფლად მცხოვრებთათვის. თუ გავითვალისწინებთ იმას, რომ დარგი მხოლოდ ექსტენსიური გზით ვითარდება და დაბალია მოსახლეობის რეალური ინვესტიციების წილი (ფინანსური რესურსების უკმარისობის გამო). განსაკუთრებულ მნიშვნელობას ვანიჭებთ ისეთი საბანკო მომსახურების ათვისებას კომერციული ბანკების მიერ, როგორიცაა: **ლიზინგი** და **სალიზინგო ოპერაციები**.

ბანკებმა დღეს სიღარიბის დაძლევაში განსაკუთრებული როლი უნდა შეასრულონ. სოფლის მეურნეობას განსაკუთრებით უჭირს ტექნიკის საკითხებში. მათ არ ჰყოფნით სახსრები მთლიანად შეიძინონ ტექნიკა. ამ პრობლემის გადაწყვეტა სამი გზითაა შესაძლებელი, **ერთი გზა** გრძელვადიანი კრედიტის აღებაა და ამ ეტაპზე არც ისე ადვილი და ეფექტიანია. **მეორე გზა - კომერციული კრედიტია**, რადგან მომწოდებლები უცხო ქვეყნის იურიდიული პირებია, ეს გზაც დიდ სიძნელეებთანაა დაკავშირებული, რჩება კიდევ ერთი გზა, ესაა საბანკო ფინანსური ლიზინგი.

ტერმინი „ლიზინგი“ მომდინარეობს ლათინური **leasing**-დან და ნიშნავს ქირაში ჩაბარებას-გაქირავებას. სალიზინგო ოპერაციებად იწოდება ოპერაციები, რომელიც გულისხმობს ბრუნვის გარეშე აქტივების გრძელვადიანი პერიოდით იჯარაზე გადაცემას.

ლიზინგურ ოპერაციებში მონაწილეობს სამი პირი: **ლიზინგის გამცემი, ლიზინგის მიმღები, მიმწოდებელი** (ქონების გამყიდველი). ქონების მიმღები, საჭიროებს რა განსაზღვრულ ქონებას, დამოუკიდებლად ირჩევს ამ ქონების განმკარგულებელ მიმწოდებელს. ქონების შესაძენად ფულის უქონლობის გამო, ის მიაკითხავს მომავალ ლიზინგის გამცემს, რომელსაც აქვს საშუალებები ეს ქონება შეიძინოს, - თხოვნით, მიიღოს მონაწილეობა გარიგებაში. მონაწილეობა გამოიხატება მიმწოდებლისგან ამ ქონების ყიდვაში და შემდეგ მის გადა-

ცემაში ლიზინგის მიმღებისათვის შეთანხმებული პირობების შესაბამისად.

ლიზინგის მიმცემად ჩვეულებრივ, გამოდის კომერციული ბანკი, ლიზინგის მიმღებად საკუთრების სხვადასხვა ფორმის საწარმოები, ქონების მიმწოდებლად-მისი მწარმოებლები, მომარაგება-გასაღების, სავაჭრო და სხვა ორგანიზაციები, ანუ ქონების მეპატრონეები.

კომერციული ბანკისათვის, დამახასიათებელია, ძირითადად, შემდეგი სახის ლიზინგები: გრძელვადიანი, პირდაპირი, ფინანსური, წმინდა (ან ნაწილობრივი).

სალიზინგო ოპერაციებში კომერციული ბანკი წარმოადგენს ორგანიზაციულ-გამფორმებელ სტრუქტურას.

ლიზინგის მისაღებად, დაიტერესებული მხარე ბანკში წარადგენს:

1. **განაცხადს, ლიზინგზე: ქონების დასახელებით, დანიშნულებით, პოტენციური მიმწოდებლით, ქონების ადგილმდებარეობით. განაცხადში უნდა იყოს მონაცემები ფერმერის საწარმოო საქმიანობაზე, ტექნიკურად გამართულად ექსპლოატაცია გაუწიოს ქონებას;**

2. **დოკუმენტები ბოლო 2 წლის ფინანსური მდგომარეობის შესაფასებლად (ბალანსები, ანგარიშგებები მოგებასა და ზარალზე);**

3. **სალიზინგო პროექტის ბიზნეს-გეგმა.**

ბანკი, ფერმერის წარდგენილი დოკუმენტაციის მიხედვით, ამოწმებს მის ფინანსურ მდგომარეობას, სალიზინგო პროექტს საინვესტიციო მიზანშეწონილობის კუთხით და გადაწყვეტილებას აცყობინებს ფერმერს. საკითხის დადებითად გადაწყვეტისას, თანხმობას გარიგებაზე, დაერთვის სალიზინგო ხელშეკრულების ზოგადი პირობები.

ხელშეკრულების მთავარ პუნქტს წარმოადგენს სალიზინგო გადასახდელი, ის მოიცავს შემდეგ თანხებს:

- **სამორტიზაციო ანარიცხები;**
- **პროცენტს ბანკის საკრედიტო რესურსების გამოყენებისათვის;**
- **საკომისიო გასამრჯელოს;**
- **დამატებითი მომსახურების გადასახადებს (სამივლინებო, ტექნიკური, სატრანსპორტო, საკონსულტაციო და სხვ.).**

ამორტიზაციის ანარიცხების თანხა დამოკიდებულია ქონების საბალანსო ღირებულებაზე, მისი სამსახურის ვადაზე, ამორტიზაციის ნორმაზე, დაჩქარებული ამორტიზაციის შესაძლებლობაზე, ხელშეკრულების ვადაზე და გაიანგარიშება ფორმულით:

$$ა = სღ * ან / 100 * დს$$

სადაც: ა - ამორტიზაციის ანარიცხებია;

სღ - ქონების საბალანსო ღირებულება;

ან – ამორტიზაციის ნორმა;
დს – სალიზინგო ხელშეკრულების მოქმედების დრო.

ბანკის საკრედიტო რესურსების გამოყენების საპროცენტო თანხა დამოკიდებულია ქონების საშუალო ღირებულებაზე, საბანკო საპროცენტო განაკვეთის სიდიდეზე ხელშეკრულების ვადაზე და გათანაბრება ფორმულით:

$$\text{სთ} = \text{სრ} * \text{სგ} / 100 * \text{დს}$$

სადაც: სთ – არის კრედიტის გამოყენების საპროცენტო თანხა;

სრ – საკრედიტო რესურსების სიდიდე, რომელიც განისაზღვრება ქონების საშუალო ღირებულებით (პერიოდის დასაწყისისა და ბოლოსათვის ღირებულების სხვაობის საშუალო ნაშთი);

სგ – საკრედიტო რესურსების გამოყენების საპროცენტო განაკვეთის სიდიდე ბანკში.

საკომისიო გასამრჯელოს განსაზღვრა ხორციელდება ფორმულით:

$$\text{სგ} = \text{სრ} * \text{სპ} / 100 * \text{დს}$$

სადაც: სგ – საკომისიო თანხა;

სპ – საკომისიო პროცენტი/დამატებითი მომსახურების ანაზღაურების თანხა მოიცავს ლიზინგის მიმცემისათვის გაწეულ ყველა მომსახურებას (და).

საბოლოოდ, სალიზინგო გადასახდელი განისაზღვრება:

$$\text{სგ} = \text{ა} + \text{სთ} + \text{სგ} + \text{და}$$

მაგალითი: გავიანგარიშოთ სალიზინგო გადასახდელი კომპანიის სალიზინგო გარიგების შემდეგი მონაცემებით :

- ლიზინგის ვადა – 6 წელი;
- ლიზინგს დაქვემდებარებული ქონების ღირებულება – 120 ათასი ლარი;
- ამორტიზაციის ნორმა – წლიური 10%;
- საბანკო რესურსების გამოყენების პროცენტი – წლიური 20%;
- საკომისიო გასამრჯელო – წლიური 2%;
- გადასახდელი დამატებითი მომსახურებისათვის – 20 000 ლარი.

გავიანგარიშოთ სალიზინგო გადასახდელის ცალკეული შემადგენელი კომპონენტები.

საამორტიზაციო ანარიცხების თანხა:

$$\text{ა} = (120.0) * 6 / 100 = 48.0 \text{ ათასი ლარი}$$

საპროცენტო თანხა საკრედიტო რესურსების გამოყენებისათვის უდრის

$$\text{სთ} = [(120 + 48) / 2] * 20 * 6 / 100 = 84 * 20 * 6 / 100 = 100.8 \text{ ათასი ლარი:}$$

სადაც : 48 ათასი ლარი – ქონების ნარჩენი ღირებულება 6 წლის ბოლოსათვის (120,0-72):

საკომისიო გასამრჯელო:

$$\text{სგ} = [(120 + 48) / 2] * 2 * 6 / 100 = 84 * 2 * 6 / 100 = 10.8 \text{ ათასი ლარი}$$

გადასახდელი დამატებითი მომსახურებისათვის აიღება აბსოლუტური მნიშვნელობით 20 000 ლარი. თუ გადახდა წარმოებს წინასწარ, დამატებითი გადასახდელი არ აღირიცხება და იქნება:

$$\text{სგ} = 48.0 + 100.8 + 10.08 = 158.88 \text{ ათასი ლარი.}$$

თუ ლიზინგის მიმღები თანაბარი წილით გადაიხდის, სალიზინგო გადასახადი იქნება $158.88 + 20.06 = 177.88 / 6 = 29.65$ ათასი ლარი.

ჩვენს მიერ მოტანილი მაგალითის და სათანადო გაანგარიშების საფუძველზე შეიძლება დავასკვნათ, რომ:

• ლიზინგს დაქვემდებარებული ობიექტის შეყენის შესაძლებლობა დღევანდელ პირობებში ძალზე ძნელია.

• 120,0 ათასი ლარის კრედიტის მიღება კომერციული ბანკებიდან ძნელად მისაღწევია, კრედიტის უზრუნველყოფის შესაბამისი ღირებულების ქონების და სხვა ფორმებით უზრუნველყოფის (გარანტია თავდებობა, დაზღვევა) უქონლობის გამო.

• ლიზინგის წესით ძირითადი საშუალებების შეძენისას მისი მთლიანი ღირებულების დაფარვა მოხდება ყოველწლიურად 6-წელზე გადაანგარიშებით, ანუ წელიწადში ჩვენი მაგალითის მიხედვით 29,65 ათასი ლარის გადახდით.

• სალიზინგო გადასახდელისთვის ყოველწლიურად საჭირო თანხა (29,6 ათასი ლარი) ლიზინგის მიმღებმა საკუთარი წარმოების ფინანსური შედეგების გარდა შესაძლებელია მოიძიოს სხვა წყაროებიდანაც.

ANNOTATION

FOR THE ISSUE TO OVERCOME POVERTY IN GEORGIA

Lasha Chiburdanidze

Georgia is struggling to intergrate in Europe. The main trends are toward overcoming the poverty.

The work deals with:

- The level and dynamic of poverty according

to the population of the village;

- priority trends for overcoming the poverty of Georgian government;

- The role of commercial banks and mainly the importance of private banks leasing.